

SOZALINE

J. MÄNDMETS

KEVADISED VEED

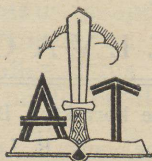

KIRJASTUS A. TÕNISSON & KO.
TALLINN

A-37869

J. MÄNDMETS

KEVADISED VEED

KIRJASTUS A. TÕNISSON & KO., TALLINN

37777154

S Õ N A R E L V A G A N R. 2

Keeleline korrektor: B. Vahi.

Kaanejoonis: R. Lahi.

AfV. nr. I/00222. Trükiarv: 4000 eks. Paber: Riia paberivabrik „Ligat“; paberi kaust 73×103 cm. Trükk ja brošeerimine: „Noor-Eesti“ trükikoda, Tartu. Ilmunud augustis 1944. Hind Rmk. 1.—.

TARTU ÜLIKOO LI
RAAMATUKOGU

1.

Läbi rabade, üle soode ja seljandike jõudsimel hilissügiseks uue raudtee ehitusega Palupere laande. Tulid varased külmad, tõmbus maapind kividõvaks; sadas maha meetripaksune lumekord, töö jäi seisku.

Märtsi keskel sõitsin uuesti kohale. Algasid metsatööd. Palupere laanes raiuti liipripakke ja hobusemehed vedasid ehitusmaterjale teesihile. Niipea kui ilmad lubavad, kavatsesin alata ehitustöid.

Asusin korterisse vana metsavahi Hinti hütti.

Hinti oli vanapoiss, lappis ise endale riided, tõmbas ära lehmamullika udarast piimatilga, istutas kevadel peenraile kapsa- ning kaalitaimed ja pidas aianurgas osmikus seapõrsast. Väärtuslikemaks seltsimeheks Hintile oli koeraklutt nimega Trihvan, kes aega olles istus lumehangel, vahtis vesiste silmega kuu poole ja ulus laisalt, venivalt.

Uhetaolised olid Hinti ja Trihvan: mõlemad üleni karvased, mõlemad pidasid oma ülesandeks alati uriseda, aga tõepoolest halva südamega polnud seejuures kumbki.

Vaadates Trihvanit, kes magas päeval toas sooja pliitimüüri kõrval ja niuksus vahel unes, kõneles vana Hinti:

„Mis ta tühi nüüd enam on, aga eks ole nii muidu hääleks. Jookseb ta sul kannul, on ikka hoopis julgem. Kus sa nüüd pimedas metsas tead, kes sulle kaikaga pähe äigab! Loomal ikka looma silmad. Aga omal ajal oli teine koer küll. Sai kord metslooma jäljed kätte, siis olid selle elupäevad loetud.“

Sageli võttis Hinti seinalt pigise kandme otsas rippuva kaheraudse püssiloksu, nühkis roostetanud raudu vana kapuka säärega ja sõnas endamisi:

„Läheb teine risu käest päris hukka! Aga see oli mul hea riist. Näete, kirjad raua sees, aga ega neid ole igal püssil. Ma ei kiida. Hästi võttis, kuradi hästi. Puutus üksainus haavli-iva kõrvalesta, mine võta maast ja topi kott! Aga ega sa temaga tänagi jää päris hätta.“

Ja vanamees silitas ning nühkis suure hoole ja armastusega oma püssiloksu.

Esimesed päevad möödusid üsna hoogsasti. Teatavat huvi pakkus juba ümbruse tundmaõppimine. Lõuna pool oli Paadermaa küla kõrgheinamaa võhmastega ja harvade, krobeline korba ning pikkade okstega leinakaskedega.

„Oodake, härra,“ ütles Hinti, „las tuleb kevad. Küllap siis kuulete, kuidas tedred löövad seal koha. Ega saa siis minugi vana veri rahu. Aga mis sa teed ära, silma saadan ei võta enam. Vahi, vahi ainiti, äkitselt lööb silme ette kaks kukke, kummale sa siis kupatad. Aga aastat kümme-kond tagasi, ai — aga mis sellest nüüd kõnelda!“

Vanamees lõi kurvalt käega ja vaikis.

Nägin hästigi, et vanadus ja sellest arusaamine seda meest nii mitmeti rõhus.

Põhja poolt sööstis Palupere laas Viieristi sohu. Aga varsti lõppes laane jõud, puud jäid kiduraks, kuused näsuks ja kollaseks, jalgas edasi veel mõni süld vaevakaski ja siis oligi soo. Eemalt paistsid kätikud soost saartena.

Külm oligi kestnud nädalate ja isegi kuude kaupa, aga naljalt ei julgetud talvteed ajada üle Viieristi soo. Tule taevas appi, kes see õige tahab minna enesele sinna otsa tegema! See on ju täis laukaid, mis auravad isegi siis, kui talvteel kiunub reejalas ja täheselgel ööl praksub aiateivas. Kas pole kuulnud aastate kestel Viieristi soost appihüüdeid? Saadi mõnd hädalist päästa, aga oli ka neid, keda laukad neelasid. Vahel leiti suvel huntide näritud ja ilma mõjul ärapleekinud luid. Aga oli neidki, kes jäid hoopis kadunuks.

„Kevadel muutub soo lahve mereks,“ kõneles Hinti. „Olen näind aegu, et sealt jookseb vesi nagu jõgi, kust läbi käib raudtee-tamm. Minu arvates oleks küll parem olnud, kui oleks läbi soo tõmmatud sügav kraav. Aga te ehitasite ette tubli valli. Noh, võib seegi olla hea küll — mis mina, rumal inimene, nüüd tean!“

Paadermaa küla oli paar versta eemal ja vaikselt õhtul kuuldus sealt koerte haukumist ja kaevuvinna käginat.

Aega olles hulkusin mööda metsa, seljas Hinti püssiloks. Selle võtsin niisama moepärast, sest kogu elus ei jätkunud mul kütilõbust arusaamiseks iialgi mõistust. Hoopis enam: see oli mu hingele alati vastik.

Aga mööda metsi hulkumine pakkus teatavat lõbu. Laanes oli vaikne, ainult pikad kuused kõigutasid oma latvu. Ümbrus täitus iselaadilisest tumedast kohinast. Siin ja seal oli lumekoorem painutanud noore nõrga puu maani. Üks tugev tõuge, ja ta pääsis valla oma koormast ja lööbis nagu hõisates sirgu.

Läbi lume pahmates tundsin, kuidas meeldiv kuumus lagunes laiali luis-liikmeis. Õhetama löid kõrvalehedki. Jõudnud võhmale, tõmbasin tugeva sõõmu talvetuult.

Nüüd ei olnud see tuul sugugi kõle, nõeltena torkiv, vaid mahe, jahutav.

Tulles õhtul heinavedajate poolt lumesalve sõidetud kitsast teed mööda liipriraiujate juure, nägin siin ja seal maas teravaks kanditud valgeid liipripakke. Osavasti olid nende küljed hõõveldatud siledaks laiateraliste kirvestega ja eestöömees oli tõmmanud igauhele otsa punase kriidiga kriipsu, mis tähendas, et liipripakk on sünnis vastuvõtmiseks.

Eemalt paistis puude latvu ulatuv leek. See pilas ümber tule seisvaile meestele mõnusat soojust.

„Tere õhtust! Täna seks töö lõpp!“

„Nii küll,“ vastab kümnik Enn. „Päevast juba saab kah.“

„Kuidas töö läheb? Sügav lumi teeb vist takistusi?“

„Eks see ole niisuguse lumega see viimne leib,“ lausus tugevate jalgadega ja lühikese kehaga mehejäss. „Rabele kogu päev püksivärvlist saati lumes, mis sa seal veel elad või oled! Õhtuks oled märg nagu loiku kastetud kass.“

„Tuleks ometi kord tubli sula, rõhuks teise pisut madalamaks. Praegu on töö küll vaevaline.”

„Madis, põrguline, hoia eemale! Näed, su püksid tolmuavad!”

Ruttu lõi Madis kätega püksitagumikule.

„Kae raiska, eks kütnud teine üsna kuumaks.”

„Ega ole midagi, tõmbab kohe hapraks. Mine viimaks veel paljaste säärttega koju!”

„Härra, hoidke aga eemale!” tähendas mulle Enn. „Pahvatab äkitselt mööda silmi.”

Ta heitis pilgu mu püssile.

„Ega praegusel ajal suuremat jahisaaki ole? Lumi väga sügav.”

„Ega ma teda sellepärast kaasas kannagi. See vana Hinti püss. Võtsin niisama.”

„Ah, vana Hinti oma,” lausus mehejäss. „Küllap see ikka võtab kah. Eks vanamehel ole neid loomi hinge peal küllalt.”

„See on tõsi,” tähendas Enn. „Ega nüüd küttimise peal keegi saand Hinti vastu.”

„Kuule nüüd,” lausus Madis. „Püss ikka püss. Eks teistel küttidel ole ka püssid. Vana Hinti käes oleks ehk luuavarski tapnud.”

„Ää nüüd aja!”

„Mina ajan? Kes seda nüüd ei teadnud. Hinti poetas laulukojas pahuleiba rätikusse, tõi koju, pani teise kase harude vahele ja andis tuld. Kust see elajaloom siis veel pidi pääsma!”

„Seda kõneldi, aga tea — ons seda keegi näind oma silmaga?”

„Näind! Arvad, et Hinti tuli seda nüüd sinu ninale kirjutama. Aga kord teind jälle niisama.

Pand siis püssi palge ja seal näeb äkitselt: Kristus kase harude vahel ristas. Püss kukkond teisel tolksti käest ja vanamees sõdind surmaga nädalat kolm. Sellest saati ei julgend enam. Aga eks lasku veel!"

"Ega see Hinti üksi niisugust kunsti teind. Ka vana Praakli Pääru tõi alati kirikust koju pahu-leiba. Oli aga mees ka kuri küttime, ei olnud niisugust kuskil. Tema ees olid metsloomad justkui lõa otsas. Aga näe, hing ei tahtnud kuidagi välja minna. Kuulnud alati põtrade jorahtamist ja jalgade müdinat!"

Üks nooremaid töömehi tõi sületäie kuivi oksid.

"Ei maksa enam," ütles Enn. "Eks pea minema, tükk teed."

Mehed viskasid kirved ja tühjad leivakotid selga, ütlesid mulle head õhtut ja astusid hanesam-mul mööda sügavasse lumme tallatud rada.

Kui koju jõudsin, kargas hatul koeraklutt õri-nal mulle vastu, kuid mind tundes sööstis paaril korral mu najale püsti, istus siis hangele, tõstis nina läbi raagus kaseladva paistva kuu poole, ja ta haukumissuutäied venisid varsti laisaks ulumiseks.

Akna ette oli tõmmatud hõre riie. Kuid sellest läbi paistis vana Hinti, kes tiitsasti talitas pliidi juures, silmad rasvaaurust ja vingust kalkvel.

Nüüd tundsin äkitselt: on igav, päris vangielu. Vahel ärkad öösel, aga vaatad: vaevalt, vaevalt leiad pimeduses akna. On tundmus, nagu oleksid uppunud ääretusse merre, õudsesse üksindusse. Ootad hommikut. See ei tule ega tule. Kuuled, kuidas vana kell tiksus aeglaselt. Imelik: nii on ta suutnud ära hävitada nädalaid, kuid, aastaid. Ei tule und. Viimaks lööb akna koht valendama.

Pikkamisi täitub kamber halli, veretu valgusega. Esmalt ujud nagu hallis tuhakarva udus, aga pikkamisi muutub see heledamaks, selgesti läbi-
paistvaks.

Algab päev, täitsa sarnane eilsega.
Tuleks ometi rutemini kevad!

2.

Nädal pärast vastlapäeva maksin töölistele palka. Kuuldus, et nad tahavad Laaneantsu talus simmaniõhtu toime panna.

Ega selle vastu kellelgi midagi olnud. Nende oma raha ja olid nad ka küllalt vaeva näinud.

Koju tulles nägin noore töömehe istuvat Hinti toas.

„Sina, Sander, alles siin? Kas sina ei lähegi simmanile?“

„Eks jõua kah,“ tähendas noormees.

„Ega ta muidu istu,“ ütles Hinti. „Küllap oli härra poole asja.“

„Minu poole? Kas arve polnd õige?“

„Miks ta õige polnd,“ naeratas Sander.

„Mis siis oli?“

„Eks sa kõnele,“ naeris Hinti. „Ise suur mees, aga ei julge. Tuli teine kuulama, kas te, härra, ei läheks ka nende simmanile.“

„Oi, miks mitte! Aga ma olen üsna väsind, ja sinna on ikka tükk maad. Ja läbi lume.“

„Eks ma tulnd hobusega,“ tähendas Sander.

Tõepoolest, mul polnud selle vastu midagi. Õige kena, näen siitpoolt inimesi. Võib ju pisut aega

viita. Ega siin kongis ka midagi teha ole. Pisut lahutust selles üksikus, igavas elus. Ükskõik, kus need tunnid surnuks lööd.

„Ma tulen. Ah sa oled hobusega?”

„Poisil paar kubu õlgi põiki reel. Sõidate nagu vana jumala süles,” kiitis Hinti.

Tee ääres kasvavate noorte kuuskede ladvad ulatusid lumevahust välja. Nende okstele oli pillavalt riputatud otsekui puuvilla ja need paistsid marmorist püramiididena. Look puudutas rohke lumekoorma all längu kooldunud puuksi ja kogu õhk täitus jahupeenest ja õhkkergest lumetolmust. Lumehelbed tungisid silma ja hingeõhuga ninna ning kurku. Määratu kõrgelt hallide pilvekahlude vahelt paistis ajuti kuu. Tõmmati siin-seal valgele lumikangale küll sirgeid, küll sakilisi musti jooni. Vahetevahel ärkas põõsas ööbiv teder ja lendas tiibade vurinal noolena.

Õhk oli kristallpuhas. Hingetu vaikus täitis taeva ja maa vahe.

Uhke talvine öö!

Ajanud Laaneantsu talu väravast õue, tuli vastu mitu metsatöolist.

„Kui kena, et härrad tulid,” kõneles Enn. „Arvasime nii, tuli kord nõnda pähe. Mis ta siin tühja nüüd on, aga eks näete ka talupoegade nalja. Ega härrad seda pahaks pane?”

„Mis seal pahaks panna, tulin päris hea meelega. Aga ega ma kauaks jää. Ja ütlen juba ette: jala ma siit küll ei lähe.”

„Noh, milleks siis jala? Või Laaneantsu vana-mehel hobustest puudus? Mis neil teha, seisavad sõime ääres niisama, sabad sorgus. Lähme aga sisse!”

Ukse vahel tuli meile vastu tugeva luu, kima-
rate juuste ja sagris habemega mees, aasta viie-
kümnene. See oligi Laaneantsu peremees.

„Eks saksad tulgu aga tahapoole,” kõneles pere-
mees. „Mis see meie, taluinimeste maja nüüd on!
Aga mis sa teed, eks pea läbi ajamal!”

Kambris oli suure laua kõrval väike laud, kae-
tud ruudulise linaga. Laual oli paar pudelit õlut
klaasiga.

Varsti kuuldusid toast esmalt üksikud harmoo-
nikatõmbed ja varsti lustilised polkahelid. Olidki
paarid põrandal.

„Mis ta nüüd on, mõni tants või midagi,” tähen-
dati laua äärest, „aga eks ta ole külapoiste ja -tüd-
rukute naljaks. Linnas muidugi on hoopis teissu-
gused tantsud.”

„Mis sa, Kristjan, nüüd linna asja tuled siin kõ-
nelema. Eks need meie omad kõlba meile küll.”

„Muidugi peavad kõlbama, kui paremat pole,”
tähenas Kristjan.

„Ei tea, mis härrad arvavad,” küsis üks kasina
kondiga, lahja, kitsa näoga mees, „kas ilm peaks
õige muutuma? Tuul otsib juba mitu päeva aset.
Ehk läheb sula poole?”

„Kes seda nüüd teab,” vastas Laaneantsu pere-
mees. „Eks päevad vea juba kevade poole. Ega
see veotöö nüüd ole kellegi töö. Hobused katkes-
tuvad ära, nii et on teistest järel paljad kaaped.”

„Tänavu kiusa tööd teha niipalju kui tahad, aga
ikka istud kehva kannika otsas. Igal hommikul
teed kinni, vaju kui jahusalve.”

„Noh, tuleb teie nurka raudtee, küllap see loob
elu uueks,” tähendasin.

„Eks ikka liikumine kergem ole,“ arvasid mehed ühel nõul.

Arutasime siis pikemalt neid hõlbustusi ja headusi, mis raudtee maanurgale toob.

Selle aja sees vihuti toas tublisti tantsu. Nägin läbi lahtise ukse istujaid ja tantsijaid paare.

Tantsiti suure innu ja hooga. Võimsalt haarasid poiste tugevad käed tüdrukute ümbert kinni ja tõstsid nad sageli õhku nagu udusuled.

Kuuldus kiljumisi ja naerupahvatusi.

Siis lähenes mu lauale vanapoolne naine. Ta suunurgas mängles argset naeruvine. Nähtavasti tahtis ta midagi ütelda, aga vististi ei tahtnud sõna hästi üle huulte tulla.

„Noh, Kai, mis sul siis oli?“ küsis Laaneantsu peremees.

„Te peate härra siin enda vahel. Nõnda hakkab igav. Ehk tuleks härra ka vähekeseks meie nooremate hulka?“

Nähtavasti oli naine teiste poolt saadetud, vähemalt näis ta jutt olevat neil teada. Toas vaikis korraga kilamine. Kõikide pilgud olid pööratud meie poole.

„Kutsud härra tantsima?“

„Noh, mis siiski on! Eks või siis teha ka meie lastele seda au.“

„Mis mina nüüd! Mine kedagi kutsuma, saad veel pika nina.“

„Mis te seda kõnelete! Küllap tuleks härraga igaüks tantsima.“ Selle peale pöördus naine ukse kõrval istuva pillimehe poole: „Noh, Joosep, pane oma pill hüüdma!“

Tõusin püsti ja astusin üle ukse tuppa.

Keegi ei läinud tantsima. Tüdrukud hoidusid võimalikult seina ääre.

„Noh, mis te nüüd nii pelgate!” hüüdis Kai.
„Ega keegi teid ära murra!”

Joosep algas lustilist polkat.

Kai läks ruttu ühe neiu juure, keda ma juba ennemaltki olin silmanud. Vähemalt tõmbas ta enesele tähelepanu, sest et ta oma välimuselt ja liikumiselt teistest erines.

See oli haruldaselt haugja keha ja õhuliste, sulavate liigutustega neiu, nii kahekümne aasta ümber. Sageli läksid ta peas lahti mustad juuksed ja valla-tult viskas ta neid näolt tagasi. Tantsides olid ta õrnvalged põsed kergelt punetama löönud. Üldiselt andis ta keha õrna, hapra mulje, aga ta suured silmad vaatasid seejuures julgesti.

Juba esimesel vaatlemisel tunnistasin enesele: haruldaselt sümpaatne, ent ühtlasi ka ilus tüdruk.

Ja Kai tõigi selle tüdruku mu ette.

„Teie oma naaber, härra,” tähendas ta.

„Minu naaber? Ma ei tea enda lähedal ühtki elumaja.”

„Miks ei ole? Ta on Oruojalt. Kirsti lapselaps. Gerda ütleb, et ta teid on näind.”

„Ah, nüüd tean,” vastasin. Olin ju mitu korda mööda käinud sellest väikesest saunast, mis peitus Hinti juurest verst maad eemal metsakäärus. Aga tõepoolest, mina polnud seal näinud inimhinge. Ja mul polnud ilmaski meele tulnud sellest majast Hingtiga juttu teha.

„Mina pole teid mitte näind,” tähendasin tüdrukule ja vaatasin talle silmi.

Ta ei löönud silmi maha, vaid vastas julgesti ilusakõlalise häälega:

„Mina olen teid näind. Te lähete vahel meilt mööda, püss seljas.“

„Olite õues?“

„Ei. Nägin läbi akna.“

Tõsi — nüüd mäletasin neid selge- ja läikivaruudulisi aknaid hoolsasti kõrkjatega ja pillirooga vooderdatud seinas. Vahel minu möödudes kõhisesid pillirooolemmed tuules.

„Väga kena! Niisiis saame siin tuttavaks,“ tähendasin tüdrukule. Võtsin ta ümbert kinni ja pean ütlema: ta tantsis väga kergelt ja taktipidavalt.

Varsti nägin, et kogu keskpõrand oli jäetud meie jaoks.

Nii algas meie tutvus.

Tantsu lõppedes viisin ta ukse ääre pingile ja istusin ta kõrvale. Varsti selle järel täitus tuba tihedasti tantsivaist paarest.

Neiul oli soe. Ta pale õhkus punast.

„Ah teie elate siis minu naabruses?“

„Tulin alles hiljuti siia.“

„Olete nüüd vanemate juures?“

„Ei. Mu vanemad on surnd.“

„Kui kurb! Kelle juures siis elate?“

„See on mu vanaema. Ta kutsus mind siia. Ta on nii hädine.“

„Või nii! Siis olete ka ise siin võõras?“

„Oh ei,“ tähendas Gerda naeratelles, mille juures ta põskedesse tekkisid lohukesed ja pilgud mänglesid vallatult. „Olin kõigest pool aastat ära. Elasin ennem ikka siin.“

„Oleksin seda teadnud, et elate mu naabruses, küllap oleksin teie poole sissegi astund. Kas teil pole siin üksikus kohas ka igav?“

„Mitte sugugi,“ hüüdis ta rõõmsalt. „Olin Saastna alevis tädi juures, kuid seal oli mul hoopis igavam.“

Ringi vaadates märkasin, et meid silmitses noormees, kelle vaade oli kalk, kelle näolt paistis koguni viha. Ka seda panin tähele, et ta kibeles astuda meie poole, aga poolel teel pöördus ikka tagasi. Gerda heitis ta poole vargsi pilgu.

Kui algas uus lugu, nähti poissi veidi mõtlevat, siis tuli ta kindlale otsusele, astus üle toa meie ette ja ütles:

„Gerda, kas tuled tantsima?“

Gerda heitis kiire pilgu minu poole. Mulle tundus, nagu oleks ta minult abi otsinud. Selle peale lausus ta:

„Ei. Mu pea hakkas valutama.“

„Sa valetad,“ sõnas noormees läbi hammaste ja haaras jõhkralt Gerda käest kinni.

„Noormees, kuidas võite nii teha?“ tähendasin. „Laske preili rahule jääda!“

„Mis on teil sellega asja?“ Ta pilk oli otsatu täis põlgust ja viha. „Või juba preili!“ Ta suu venis inetult naerule. Selle peale pöördus ta ümber ja läks teiste hulka.

Alles nüüd nägin, kuidas kõik olid seda meievahelist etendust vaikides pealt vaadanud.

Mul oli piinlik ja ma ei osanud enda kõrval olevale tüdrukule midagi ütelda, olgugi et oleksin tahtnud kõnelemisega segada vahejuhtumi mõju. Kui tants oli uuesti hoos, sain aru, et hoopis rumal on vaikida, ja tähendasin, ilma et oleksin sõnade tähenduse üle suuremat mõtelnudki:

„See noormees on vist teie peigmees?“

Nägin, kuidas neiul õrn puna levis esmalt kiiresti üle palge ja sealt kaelale.

Aga mingi arusaamatu kiuslikkus ajas mind taga. Olen avalik: tundsin koguni armukadedust. Kummeldusin uuesti neiu poole ja küsisin:

„Ons see nii?”

„Oh ei,” vastas Gerda. „Ta käib vahel meil.”

Nüüd haaras noormees ühe tüseda tüdruku ümber kinni ja keerutas sellega pöörase jõhkrusega põrandal. Teised hoidusid kiljudes nende eest kõrvale. Ta trampis põrandal nagu hobune, hõiskas meeletult. Tagatoas vaikis jutusumin.

Enn astus noormehe juure ja haaras ta käsivärrest kinni.

„Mis sa tahad?” küsis noormees.

„Kuule — see on meie pidu. Sa ära aja ennast nii väga laiaks! Kui sa ei oska elada ega olla, siis näe — seal on uks!”

Ennu selja taga oli paar teist töömeest.

Noormees mõõtis neid kiire pilguga ja otsustas ruttu. Nähtavasti tuli ta õigele otsusele. Läks, võttis toolilt oma kasuka, heitis selle üle õlgade, viskas mütsi kelkides kuklasse ja astus välja, ust enese järel suure hooga kinni visates.

Kuuldus, et ta õuest hüüdiš midagi ähvarduse taolist.

Enn astus meie ette:

„Pole sellest midagi. Üsna hea, et minema läks.”

Varsti oli pidu jälle endises hoos.

Ütlesin Gerdale: „Teie tee läheb sinnapoole, kuhu minugi. Teate, kus ma elan?”

„Miks ei tea? Hinti juures.”

„Nii küll. Kas tulite hobusega?”

„Ei. Ega meil olegi hobust.”

„Kui ma siit koju sõidan, kas tahate ühes tulla? Jala on selle umbse teega paha minna.”

Gerda vaikis.

„Ütelge aga, kas tulete. Siis ma tean. Kui ei tule, võib-olla võtan peale mõne teise.“

„Miks ma ei tule!“

„Noh — see on väga kena. Kas tantsite veel?“

„Ei.“

„Aga ma palun, tulge minuga tantsima!“

Ta haaras äkitselt mu käest kinni, nägin ta silmis iseäralist helki ja jälle tõusis puna ta põskedele.

Me kadusimegi tantsijate hulka, aga me ei seganud teisi, sest me polnud enam uudiseks.

Vaevalt olime jälle istunud, kui meie juure astus peremees.

„Olge head, härrad, tulge tahapoole! Kurk läheb ehk kuivaks.“

Kobrutav õlu oligi üsna mõnus.

„Mis see Koimetsa Karl seal jõrises?“ küsis peremees Ennult. „Ega sellel ole muud, kui püüab aga riidu norida! Need niisugust koristamata suu tõugu.“

„See mees ei käi metsatööl?“ tähendasin.

„Seda nüüd! Mis nad tööd teevad, küllap jookseb nende kelk ilma selletagi kenasti. On teine paaril korral vangiski istund, aga ikka targemana tuleb tagasi.“

„Või nii! Siit nurga mehi?“

„Ega kaugelt ole. Sealsamas Viieristi soo võhmal ongi nende koht. Vanamehel hing niidiga kaelas, aga ega mees veel sellepärast jäta ajamast pahema käe äri. Uhesugused — isa ja poeg. Aga mis sellest rääkida! Ega te, noorhärja, selle üle nüüd pahanda?“

„Pole viga. Ma viidan veel veidi aega. Aga palun, peremees, et laseksite minu jaoks hobuse rakendada. Ma viin ka Gerda ühes.“

„Miks mitte, kuhu see tütarlaps nüüd jala pääseb. Küllap seda saab. Eks viitke veel natuke aega!“

Pidutsemine kestis edasi rõõmsas meeleolus. Tantsimisest väsinud, mängiti ringmänge ja otse kõrvulukustavalt kostsid tüdrukute kriiskav-kõrged hääled.

Oli juba üsna hilja, kui peremees lähenes.

„Lasksin hobuse ette panna,“ kõneles ta. „Aga ega sellest lugu ole. Kui härrale meeldib, eks poiss viska loomale tekitüki peale. Mis tal häda! Ah, mis ma pidin küsima! Ei tea, millal tee-ehitust alatakse?“

„Niipea kui ilmad aga lubavad.“

„Mul siin kodus ka paar meest. Teine tuleks heameelega tööle, kui aga võetaks.“

„Miks mitte,“ tähendasin. „Mul läheb mehi vaja.“

„Eks see raudtee ole ikka hea küll, aga eks ole neidki, kes sellega sugugi rahul pole. Vihuste küla mehed kiruvad, ajand neil mitmel kohad pooleks.“

„Mis nad ajavad!“ hüüdis jässakas metsa-töömeees, kes oli juba tublisti nokastanud. „Teie, sõra-silmad, ei saa ilmaski aru, mis teile hea või halb on. Nüüd lähete linna ja jääte nii kauaks, et naised kodus teid unustavad ja hakkavad juba uusi otsima. Aga mis siis, hüppad peale ja mõne tunniga oledki Tallinnas. Otse patt on anda niisugustele logarditele säherdusi mõnususi.“

„Ei, mis seda rääkida, eks ta ole ikka hoopis teine tubakas. Olen ise mõnigikord sõitnud. Toas

mis toas, tõmba kasukas seljast, aja või püksid maha."

Meie ümber oli kogunenud tihe kobar. Kõiki näis jutt raudteest tublisti huvitavat.

"Ei tea, millal peaks valmis saama?"

"Nelipühiks tahame juba Paluperest läbi sõita."

"Võib-olla sõidan viimaks minagi raudteel linna. Aga ega julge niisuguse hullu peale minna."

"Noh, kes nüüd sinna niisuguseid kuivand eide-törtse peale lasebki! Sina lähed ikka setukaga."

"Said nüüd!"

Ümberringi kajas laia naeru.

"Kas viib ühe päevaga Tallinna?"

"Mis siit maad on?"

"Ega ole teha midagi, tuleb ikka oma kaheksakümne versta ümber ära."

"Ei kulu päeva; ütleme tundi viis ja oledki Tallinnas."

"Nii muidugi."

"Küll on põrguline kiire!" imestas keegi vidus silmega mees.

"Jumal seda mõistab, mis need inimesed kõik välja arvavad. Aga eks juhtu ka õnnetusi?"

"Kui kardad õnnetust, ära istu peale! Ega seda ikka naiste vedamiseks tehta."

"Mine, põrguline! Palju neist meestest nüüd üksi saab? Läheb teine kummuli, arvad, et sinu kodarad siis terveks jäävad?"

Uuesti kuuldus lõbusat heameele-naeru.

"Noh, kõvemad sinu omadest ikkagi on. Härja sarv on ju lehma omast ka tugevam. Lehmal tuleb teine tolksti peast, löö või õlekõrrega."

„Hea küll,“ tähendasin, tahtes juttu lõpetada. „Võite olla õnnelikud, et saate raudtee. Igatahes muudab ta teie nurga hoopis uueks, küllap näete. Aga nüüd pean minema. Kas tulete ühes?“ pöördusin Gerda poole.

Juba olidki tal üleriided käes.

Hobune oli aetud ukse ette ja Enn seadis meile vaiba jalgadele. Lahtisest toauksest voolas välja sinendavat auru.

Meie sõit läks täherikkasse talveöhe.

3.

Kogu ümbrus uinus sügavas unes.

Vahel kostis kuskilt kaugelt selles ääretus vaikus mingisugust häält. See oli nii võõras ja erinev, et pani kehast läbi käima mingi jubedustunde.

Aga juba vaikis see hääl, ja nüüd võisid kuulda oma südame tuksumist.

Me istusime kõrvuti reel, kuna sulane lamas põiki ees.

„Teil on ehk külm?“ küsisin, kui jõudsime metsateele.

„Ei.“

Ta hääl oli ainult sosin.

„Võib-olla oleksite tahtnud jääda pidule edasi?“

„Ei. Vanaema ootab.“

Ma ei taha salata. Kohe esimesest nägemisest tundsin, et mu süda kaldub iseäralise hooga tema poole. Ma ei tahaks seda nimetada armastuseks. Ei. Selles tüdrukus oli midagi, mis teda tõi mulle lähedale, andis tundmuse, nagu oleksime juba am-

mused tuttavad. Ja veel rohkem, tema otse sundis mind enesest lugu pidama. Võib-olla avaldas selleks mõju ta ilus välimus, siis ta julge selgete silmade vaade, ta õrn, õhuline liikumine. Kõik kokku aga lõi temast mulje, et ta kaugeltki ei ole teiste külatüdrukute taoline. Tahtmatult hakkasin otsima tema juures midagi saladuslikku, ja tolle poisi jõhker ümberkäimine paiskas mu südamesse omajao viha. Oli koguni nagu halb, et ma neiu eest küllalt nii välja ei astunud, nagu see oleks sellisel puhul vajalik olnud.

Surusin end neiuale lähemale. Hakkasin ta käest kinni.

„Mis te kõnelete, teil on külm. Nii õhukesed kindad.“

„Ei ole.“

Ta ei tõmmanud oma kätt ära.

„See oli halb, et kutsusin teid tantsima. See noormees armastab teid. Ka teie vist armastate teda?“

Oli mul vaja nii kõnelda, aga ometi ma ütlesin nõnda.

Gerda ei lausunud sõnagi.

„Eks see ole nii? Kahetsen, et teid tantsima kutsusin. Ma ei oleks pidand seda tegema.“

Ta heitis minu poole ainult pilgu.

Naljatamiseks mul tõepoolest tuju ei olnud. Uuesti ja tungivalt ütlesin:

„See on nüüd kindel, et teie seda noormeest armastate.“

„Ei.“

See tuli selgesti kuuldavale.

Mul oli natuke piinlik, et olin ennast unustanud.

„Ärge pahandage! Minu arvates poleks see sugugi ime, kui te teda armastaksite. Igatahes näib ta teile olevat hea tuttav.“

Ta pööras näo minu poole. Ja kas ma nüüd eksisin: minu arvates olid ta silmis pisarad.

„Ta tüütab mind. Ma ei salli teda. Aga mis võin ma parata, ta tuleb ikka.“

Viimasest ütlusest kostis mu kõrvu: Eks päästa sina mind ta käest!

Jumala eest, ma oleksin selle tütarlapse sülle haaranud. Nii armas oli ta mu meelest. Ma oleksin tahtnud vaadata ta suurisse silmisse ja neist näha, kas ta hing ihaldab mind. Sain aru, et ta hing on praegu lõpmatu hell, nii et teda ei tohi puutuda niisuguste ääri-veeri kiusuküsimustega. Otsustasin ta mõtted teisele teele juhtida.

„Te tulite siis hiljuti vanaema juure tagasi?“

„Jah. Ta on nii hädine. Ta ei saa üksi läbi.“

„Te armastate oma vanaema?“

„Ta on mu vastu väga hea.“

Jõudsime lahtisele teele. Sulane ärkas nagu unest ja pingutas ohjavarusid.

Hobune hakkas jooksuma ja viskas lund reele. Üks tükk kukkus Gerda sülle.

„Ta viskas teile lund vastu palet. Lubage, ma võtan lume ära.“

Seejuures vaatas Gerda mulle otse silmi ja ma nägin kuuvalgel ta silmis, ta suu ümber naeratust.

„Kui kena te olete!“ sosistasin.

Ta lõi silmad maha.

Mu süda täitus soojusega. Jätkasin:

„Vahest saame edaspidigi kokku. Hinti juurest ei ole teile kuigi palju maad. Kas võin mõnikord mööda minnes sisse astuda?”

„Ma ei tea.”

„Võib-olla vanaema ei luba?”

„Vanaema ei keela kedagi meile tulemast.”

„Niisiis pole viga midagi. Ega ka teie keela?”

Võib-olla kuuldus mu ütluses tõsine palve. Ta heitis mulle pilgu.

„Mistarvis te siis meile tuleksite? Te pole ju siia maale kordagi sisse astund.”

„Mistarvis,” katsusin naljatada. „Nii-ütelda piisut soojendama. See on tõsi, et ma ennem teil ei käind. Aga nüüd on teine asi — me oleme juba tuttavad.”

Oli see nüüd mõni lind või loom, kes unest ärgates sööstis läbi tihniku, aga hobune ehmus. Ilusa sõiduga läbisime kuusetuka ja jõudsimegi Oruoja sauna juure.

Gerda astus maha. Ta andis mulle palja käe. Käsi oli kuum. Hoidsin seda kinni. Ta püüdis seda ära tõmmata, aga ei tõmmanud ka.

Õrnalt tänas ta hea sõidu eest. Ta olnud päriselt mures, kuidas koju saab, ja nüüd olnud see nii hõlpus.

Siis läks ta jalgteed mööda väikese maja poole.

Lagedalt tulnud tuul kahistas seina ümber pandud pilliroos.

Sõitsime edasi läbi haaviku metsavahi maja suunas. Nüüd oli metsaalune hämar, sest kuu oli loojunud. Pikad haavad tee kõrval paistsid luukeredena, nagu oleksid nad pandud vahti pidama.

Toetusin tugevasti vastu reepära ja vahtisin mitte midagi mõteldes tumeda taeva poole. Oli läinud pilve, ainult siit-sealt pilvelaikude vahelt helkis üksikuid tähti.

Siis tuli jälle meele Gerda. Mis on minul asja selle tüdrukuga? Kas see oli minu poolt ilus, et talitasin nii?

Kuid sealsamas tundsin, kuidas mu südamesse paisati viha tolle vastiku poisi vastu. Paras oleks olnud sellele anda tubli kõrvakiil. Oli koguni kahju, et ei talitanud küllalt tubli mehe viisi. Võib-olla ootaski Gerda seda minu poolt.

„Tprrrr!“

Olimegi kodus. Trihvan jooksis õrinal väravasse ja varsti kägises uks: õue tuli Hinti.

„Jõudsite koju! Noh, mis see poiste pidu ka oli?“ küsis Hinti.

„Oi, polnud vigagi.“

„Lõppes otsa?“

„Oh, ei. See läheb vist praegugi täie hooga.“

„Noh, siis pole viga, kui rahule jäite.“

Hinti tõmbas kasukahõlmad koomale ja läks tuppa.

Andsin sulasele natuke paberossiraha ja astusin Hintile järele.

Tuba oli soe.

„Sul tore, soe tuba. See on tubli. Täna öösel on külm, nii et hammustab.“

„Niisugused on need kevadepoolsed ööd ikka. Aga vaikne on. Teil oli vist üsna ilus sõita? Kas soovite klaasi teed?“

„Olgu peale. Olen väsind, heidan magama.“

Hinti süütas lambi ja pani kambrisse voodi juure lauale.

„Sa oled akendele riided ette tõmmand?“

„Olid siisugused nartsud kord olemas. Eks ole nagu parem. Ega siin nüüd kedagi ole, aga ennest nägin, et üks vahib aknast sisse. Eks olnud mõni möödamineja. Aga mis tal asja vahtida!“

„Ah keegi vahtis aknast sisse? Kuule, Hinti: su püss seinal on laetud?“

„Kuidas muidu!“

„Hea küll.“

„Noh, ega seda riistapuud nüüd vaja ole, aga see mul ikka nii. Nagu sedasi juba harjund. Head ööd!“

Seisin püsti tule ees ja sõrmed päästsid mehaaniliselt nööpe lahti. Ah vaatas aknast sisse! See oli tema. Ta vaatas, kas tõin Gerda siia. Mu ette kerkisid äkitselt noormehe kalgid silmad ja ta vihane, julm vaade. See on nüüd sinu surmavaenlane! Selle kõrvale tõusis Gerda kuju. Kuuldus ta hüüd, mis oli ka palve: päästa mind tema käest, mina ei salli teda!

Mu pea kivas mõtteist.

Püüdsin neist vabaneda, aga see ei läinud korda. Need karglesid siia-sinna ja ma olin võimetu neid juhtima.

Äkitselt kuuldus seina taga mingit krabinat. Oli, nagu oleks murdunud jala all lumekoork. See kiskus mind mõtete keerust välja.

Kustutasin tule, ootas, ent kõik jäi vaikseks. Läksin tasa voodisse.

Võib-olla möödus veerand tundi, võib-olla pool tundi, siis tardus mu keha otse kõvaks. Kostis äge kõlin ja midagi rasket langes mürtsudes põrandale. See mõjus nii, et mu häälgigi jäi kinni.

Hinti kiskus ukse lahti ja kisendas: „Mis siin on?”

Inimese häält kuuldes sain enesest jagu.

„Too ruttu tuld!” hüüdsin talle.

Kohe oli vanamees tulega kambris. Ma tõusin voodist.

„Vaata kuradit, kiviga visand aknast sisse. Oota — sa saadananahk!”

Ruttu tõmbas vanamees kasuka selga, laskis ukse ees uluva koera välja ja ruttas õue. Kuulsin, kuidas koer mööda teed jooksis vihaselt haukudes.

Varsti tuli vanamees tagasi. Ta kirus nii palju, kui suust mahtus:

„Sellele kuradile oleksin kuuli kerre kihutand! Kes see saadananahk küll pidi olema! Pole niisugust lugu enne juhtund. No milleks oli tal sindriloomal seda vaja? Näe, raamigi löönd katki. Ega ole teha midagi, peame midagi ette otsima, muidu võtab külm veel kringliks.”

Vanamees pani riided ja kasuka katkise akna ette.

„Ei ta enam julge tulla. Käi sa, roju, välja!” hüüdis ta koerale ja andis sellele ukse vahel tugeva jalahoobi. „Jäi teine õhtul sisse. Oleks väljas olnd, ega sinder siis oleks julgend tulla. Peaks mul ometi vähegi aimu olema, kes see kaabakas võis olla. Ja mis ta pidi küll tahtma.”

Kes see oli ja mis ta tahtis, seda Hinti ei teadnud. Mina aga arvasin, et tean.

Kuidas see küll südames kipitas, aga ometi ei olnud ühtki inimest, kellega oleks võinud oma mõt-teid jagada. Tegin Hintiga juttu ja juhtisin jutu-keerud Oruoja sauna. Vanamees kõneles üht-teist sauna elanike minevikust, aga temagi teadmised olid puudulikud. Kirstit ta teadis, sest teda teadis kogu ümbruskond. See oli ammust ajast lesk, Annuse karjamõisa aidamehe naine. Aga Oruoja saunas elas ta juba kogu inimea. Hinti teadis seda, et Kirstil oli tütar Madli. Ta mäletas: ilus tüdruk, aga pisut eblakas. Tüdruk läks linna. Oi, sellest on tagasi juba paarkümmend aastat. Uhel kevadel, otse viimse teega, tuli ta koju, ja siis sündis Gerda. Aga plika sünnitamine maksis ema elu. Vana Kirsti mattis tütre ning hakkas kasvatama tütretütart. Ja sellest ajast peale on see laps siin kasvanud, metsa sees, üksikult.

Vana Kirstit otsitakse sageli. On lendva ra-banud kellegi hobust, ikka: tule, Kirsti, ja aita! Ta oskab söögi-isu anda kõnnis põrsastele, oskab teha niisugust salvi, mis pühib kui käega umbvalu luist-liikmeist, paistetuse peale paneb ta maarohtude lehti, niisama ka raskeile haavadele, ja kohe selle järel on paranemine silmanähtav. Ei ole see imegi, sest vana Kirsti käib kevadel, suvel ja sügisel mööda ojaäärt, võhmastikel, kidisevas soos ja ko-gub mitmesuguseid rohte, mida ta pärast kuivatab ning keedab. Niisama kaevab ta mullast rohtude juuri ja nendest keedetud vett annab ta küll inimes-tele, küll loomadele.

„Oeldakse, et vana Kirsti on nõid. Jumal seda teab. Aga seda siit nurga rahvas kõneleb, et ta on

tark ja hea südamega. Meie soovime talle head. Juhtub ta lehmamullikas raiestikku, ega me teda sellepärast trahvi. Võtan vaevaks, löön looma tagasi. Meie armastame Kirstit."

Kuidas oleksin tahtnud kõnelda Gerdast, tema nime kuulda teise inimese huulilt, aga mis on nii-sugusel vanal tuulitanud kännul nagu Hinti asja noore tütarlapsel! Ta on ju Gerdat küllalt näinud, sest siin saunas ta üles kasvas. Nüüd on ta noor kena tüdruk, ja see on ka kõik, mida Hinti teab. Kes oli tüdruku isa, kellel seda asja pärida, kui vana Kirsti sellest ei tahagi kõnelda.

Taevake, võib-olla et Kirsti seda isegi ei tea, et seda ei tea keegi, võib-olla et see nimi ei tulnud ka surma puhul üle Gerda ema huulte.

Mu tee viis mind nüüd üsna sageli Oruoja sauna.

See oli pisike vilets majake.

"Eks seda minu jaoks jätku," ütles Kirsti. "Kauaks mind enam siin ilmas! Gerda jääb Issanda hooleks, küllap tema hoolitseb ka vaestelaste eest."

Nõnda ütles see vana inimene, kes käis juba kepile toetudes ja kelle rinnad olid ängis. Ta juuksed olid lumivalged, selge hõbe, ja ta ahtake, lahja nägu oli täis küntud sügavaid kortse. Ometi suutsid ta soonilised ja haprad sõrmed teha pisikese eluhoone sisemuse armsaks, korralikuks, nii et selles oli hubane viibida.

Üksi olles tundsin piinavat igatsust Gerda järele: ta ei läinud mul viivukski meelest. Ka metsatöid vastu võttes mõtlesin temale. Ta oli naelutatud mu ajju.

"Aga mis see on, mis on sellel kõigel mõtet?" küsisin eneselt. "Miks rikun selle tüdruku rahu?"

Igatahes annan talle sageli mõista küllalt selgesti, kuidas teda igatsen."

Ka Gerda kohta leidsin, et mu külaskäik talle on suuresti ihaldatav. Ta silmis kajastus iseäralik helk, kogu ta liikumine omandas haruldase kerguse, ta häälest kuuldus hõiset.

Püüdsin vahel olla ükskõikne, aga ometi ei läinud see mul korda.

"Milleks kujuneb meie vahekord?" seda küsisin eneselt. Tundsin, et mu vastupanujõud järjest nõrgemaks jääb, et mu mõistuse häält kõrvale tõrjutakse ja üha suuremaks tõuseb iha selle tüdruku järele.

Seni olin suutnud tagasi hoiduda. Aga kas suudan lõpuni?

Kas tabab seda armast last viimaks ta ema saatust? Lükkan ehk mina ta sellele teele?

Ilmad olid juba kevadised, olgugi et öökülmad takistasid lume sulamist. Vahetevahel paistis päike eredasti ja juba tuli lume alt välja üksikuid kõrgendikke. Öhtud olid haruldaselt ilusad. Kogu lääne-taevas leegitses kaua nagu elus tulemeri.

Ma polnud kolm päeva Oruoyal käinud, sest kõige jõuga püüdsin tagasi tõmbuda. Täna aga vaevas südant niisugune sund, et tahes-tahtmata sammusin sinnapoole.

Puude all oli juba pisut hämar, kuid lääs hõõgus kulda läbi raagus puude.

Ule võhma viivalt jalgrajalt vaadates nägin, kuidas keegi mees tuli saunast ja läks kiirel sammul teed mööda Viieristi poole. Arvasin teda tundvat. See oli Koimetsa Karl.

Mu hing kargas äkki täis tulist viha. Seisatsin. Ei suutnud, ei tahtnud sammugi edasi astuda. Oli tundmus, nagu oleks mu käest äkki ära kistud mingi väärtuslik varandus, mida ma oleksin tahtnud hoida kõigest hingest. Sain aru, et olen nina-pidi veetud, aga ometi ei teadnud seda, kelle poolt.

Kuid tagasi ei suutnud ma minna. Nii seisin tüki aega võhmal ega pannud isegi seda tähele, et vilu tuul kiskus mu silmad vesiseks.

Lõpuks läksin siiski sauna poole. Ma õieti ei tahtnudki Gerdaga kokku saada, tahtsin ainult mõne sõna kõnelda Kirstiga. Vanale Hintile teeb jooksva jalus kanget valu. Kas Kirstil poleks vahest mingit abinõu selle vastu?

Gerda oli üksi toas.

„Kas vanaema polegi kodus?“ küsisin.

„Ei.“

Niisiis: nad olid kahekesi.

Ma seisin ukse juures püsti. Ta ei palunud mind istuda. Ta ei vaadanud mu poole.

Mul oli käsi lingi küljes, aga ometi oli mu käsi nõrk ukse avamiseks.

„Teil oli keegi külaline?“

Püüdsin anda häälele ükskõikset tooni.

Ja Gerda ei lausunud sõnagi.

„Ma vist tundsin, kes see oli. Võib-olla tuleb ta tagasi. Te olete ju üksi. Ma ehk eksitan.“

Tüdruku silmad tulid vett täis. Ta peitis oma palge rutuga käte taha.

Astusin ta juure ja tõmbasin tal käed silme eest. Ta põski mööda veeresid pisarad.

„Mis teil — mis sul on, Gerda? Sa nutad. Miks sa nutad? Tegin ma sulle haiget? Ütle?”

„Ei.”

„Mis sul siis on? Usalda mind! Kõnele ometi! Kas see, kes siit läks, tegi sulle haiget?”

„Ta lõi mind.”

„Lõi? Lõi sind? Ta lõi!” kisendasin ma. „Miks ta sind lõi? Tema julges seda. Gerda, ütle mulle, kuidas ta seda julges?”

„Ma käskisin tal välja minna.”

Haarasin Gerda sülle, suudlesin teda tormiselt. Vaatasin ta silmi ja naeratasin.

„Gerda, ära nuta, ära nuta! Seda ei pea enam juhtuma. Tead, Gerda, mina armastan sind, mina ei või elada sinuta. Gerda, ma võtan sind naiseks. Gerda, kas tuled sa mulle? Gerda, armastad ka sina mind? Ütle seda, Gerda, ütle!”

Gerda ei kõnelnud, aga seda polnud vajagi. Ta silmis leegitses õnn, ta näol lehvis rõõm. Ta ihu õhkus kuumust ja värises nagu linnupoeg.

Oli tundmus, et olen astunud kindlale pinnale.

Koju kõndides oli mu süda õnnest nii suur, et hästi ei mahtunud rindu. Uskusin end olevat kõige õnnelikuma inimese ja uskusin, et see õnn kestab mu elu otsani.

Kodu väravas peatusin. Puutüvede vahelt paistis õhtutaeva ahtake palanguviir. Eemalt kuusikust kostis kohinat ja alt soo poolt nagu vee sulinatki. Küllap juba otsisid veed lume all endile teed.

Aga oodake veel, oodake, varsti tuleb kevad! Küllap ehib end maapind edevalt, küllap tulevad linnud rõõmuhõisetega!

Aga mis minul asja selle kõigega, sest minul ongi kevad!

Ja kitsas viirg õhtutaevas kustus ning laskus maha kevadine öö.

5.

Kevade liginedes muutusid tööd kiireks, nii et pidin sageli viibima tööliste juures terved päevad.

„Töö läheb nüüd hulga hoogsamini,“ kõneles Enn. „Oli paar sula ja need rõhusid lume maha. Aga kui külmad ööd edasi kestavad, siis sulab see tänavu küll jaanipäevani.“

Hommikust õhtuni kuuldus metsast sae sahinat, kirvelööke, hõiskeid, pahandusi, vandeid.

Mets kees ja kihas inimestest.

Kogu ümberkaudsed külad olid hobustega väljas materjale teesihile vedamas.

Kõik see nõudis päeva läbi nii palju korraldamist, et ma mõnel õhtul, nii kahju kui mul oligi, ei saanud Oruojale minna. Oleksin meeleldi näinud, et Gerda oleks vahel astunud ka minu poole. Tema aga ei teinud seda, tähendades iga kord, et vanaema olevat väga hädine. Sijamaale olnud ta ikka veel üsna käbe, aga nüüd lõppevat silma nähes.

Uhel õhtul viimaks, kui tõmbasin hinge kibeda tööpäeva järel, jooksis Gerda meile. Aga teda nähes ei saanud ma rõõmustuda, palju enam ehmusin, sest neiu oli väga ärritatud.

„Kas tuled täna õhtul meile?“ küsis ta hoopis aralt, sosinal.

„Aga sa oled ju nüüd siin.“

„Ei. Vanaemal on väga paha. Ta tahaks sind näha.”

„Kas ta teab?”

Gerda lõi silmad maha ja vastas nagu tunnistas rasket süüd:

„Jah. Ma kõnelesin.”

„Kui kena sinust. Mis ta ütles?”

„Vanaemal oli väga hea meel.”

Haarasin ta ümbert kinni ja suudlesin.

„Vanaema on hea. Küllap ta saab jälle terveks.”

„Ei tea. Ta ütles, et tal on täna väga paha.”

„Lähme siis!”

Otse joostes käisime selle kilomeetri.

Aga ometi olime hiljaks jäänud.

„Ta vist magab,” sosistas Gerda. Me olime tasa, nii et kuuldus vaevalt hingamist. Ometi aga oli mul tundmus, nagu oleks toas lehvinnud surm ja mulle vastu palet käinud ta tiibade külma tuulehõngu.

Mu süda läks rahutuks.

„Kas ta magab?” sosistasin Gerdale. „Kuulata!” Gerda astus tasa, tasa vanakese voodi ette. Kuulatas, kummardus.

„Vanaema!” tuli kiljatus ta suust.

Ma mõistsin, mis see tähendab. Süütasin lambi ja astusin voodi juure.

Seal lamas Kirsti, just nagu uinunud rahulikku unne. Gerda oli kummuli ta lahjal rinnal ja nuuksus.

Märkasin: Kirsti oli endale selga pannud uued riided, uue lumivalge särgi. Ta pale oli valge kui

pleekinud kont, lõug ulatus kaugele ette, põsed vajunud sügavasti lohku. Silmad olid kinni, suu pisut pisut avali.

Võib-olla et lahkuski elu temast unes.

„Kuule, Gerda,“ ütlesin, pannes käe neiu õlale. „Ära nuta! Kas sa ei näe siis, et vanaema magab!“

Gerda tõstis silmad. Neist paistis ehmatust, hirmu. Siis langes ta uuesti kummuli ja hüüdis ahastuses:

„Ei. Ta on surnd! Kuhu jään nüüd mina?“

„Gerda, kas ei ole mina siin? Jäta juba nutt!“

Kuivatasin ta silmi, mis ikka uuesti täitusid pisaratega. Aegamisi juhtisin jutu nende asjade, toimetuste ja talituste peale, mis nüüd tuleb ette võtta. Ei või ta ometi päevade kaupa istuda koolja juures ja nutta. Kui vanaema seda näeks, siis kurvastaks see teda. Tema lahkus vist rõõmuga, sest ta teadis oma lapse edaspidist käekäiku.

Minu lohutussõnad avaldasid mõju. Gerda sai oma rahu tagasi ja võttis osa mu arutlustest. Kõigepealt tuleks kutsuda Kandle saunast saunanaine, kes peseks ja riietaks surnu. Ja matused ärgu tehku Gerdale mingit muret, sest mina hoolitsen nende eest. Palkan mõned hobused, tuleb kolm-neli töömeest, vana Hinti vahest ka, ja me toimetame vana-kese ilusasti mulda.

Nõnda see sündiski.

Niisuguse vana inimese surm on nagu õige-väike ilnamuutus. Sellest kõneldakse paar sõna, ja siis ongi ta unustatud.

Oli Enn lugenud paar salmi, haud kinni aetud,

lõid mehed sirgeks, tõmbasid kasukad üle ja panid piibud suitsema. Nende töö oli tehtud.

Gerda oli põlvili värskel kalmu kõrval, millest tõusis tuttavat värsket kollast liiva lõhna.

Vajusin mõttesse. Kui siamaale meie vahekord oli meie eneste teada, siis tõid matused sellesse muutuse. Sest igamees võis ju aru saada, et võhivõõras inimene ei tule ilmaaegu hoolitsema niisuguse vanainimese eest. Ega ta minu abitagi oleks jäänud maa peale, küllap vald oleks matnud ikkagi. Pealegi tõendas mu hellus ja õrnus Gerda vastu, et neiu seisab mulle ligemal, kui seda nõuab lihtne ligimesearmastus.

Mulle tegi muret, kuhu jääb nüüd Gerda, sest meie laulatuseni kulub ikka veel tükk aega.

Tulles koju tegin sellest Gerdaga juttu. Ta vaatas imestades mulle otsa.

„Kuhu ma jään? Kas ma siis enam ei või Oru-
ojal elada?“

„Miks ei või,“ vastasin, „aga ma arvan, sul on seal üksi igav.“

„Oh ei. Ma ootan sind. Sa tuled ju mind sageli vaatama.“

„Muidugi tulen, aga alati ei saa ma ometi olla sinu juures. Kuidas sa nüüd öösiti üksi oled? Võib-olla kardadki.“

„Keda?“

„Noh, vanaema suri, ja sa oled alles nii noor.“

Ta puhkes naerma:

„Vanaema ei kartnud ma elus, sest ta oli kõige parem inimene. Ka nüüd ei karda ma teda põrmugi. Sa ei teagi. Ma magasin tema juures, kui ta oli sur-

nud. Ma ei tunnud vähematki kartust. Meil ei olnud kedagi teist."

Tähendasin selle peale:

"Ma arvasin, et tahad ehk minna linna ja elada seal kuni pulmadeni."

"Ei, ma jään siia. Nüüd tuleb varsti kevad, ja siis on siin ometi nii ilus. Ööd jäävad lühikeseks, ei ole mul sugugi igav. Kui sa siit ära lähed, siis tulen sinuga ühes."

"Hea küll, olgu nii. Aga ma tulen sind igal õhtul vaatama. Ka hommikuti, minnes töö juure, jooksen sinu poolt läbi. Kui peaks juhtuma, et ma ei tule, siis ära ole rahutu. Siis ajab töö mind nii taga, et ei saa mahti. Tööd tuleb päev-päevalt ikka rohkem."

"Kui hea sa oled," tähendas Gerda ja vaatas ootavalt ning ihaldavalt oma suurte, selgete silmadega mulle otsa.

Kohusetäitmine ja armastus — need tõepoolest ei sünni kuidagi kokku. Kuidas see oleks olnud meeltemööda, kui mul oleks olnud rohkem vabu tunde. Aga kogu pikad päevad ei lasknud töö mind jalga eemale tõsta ja õhtuti oli tegemist kodus: õiendada arveid, võtta uusi töölisi, arutada Ennuga. Kui vabaks sain, oli ehavalge juba taevarannalt kustunud. Kuid ikkagi läksin veel välja ja veetsin tunni või paar Gerda pool.

Ta sai mu seisukorrast aru ja leppis sellega.

Ka hommikuti tegin ringi ja läksin Oruojalet läbi. Vahel tuli ta mulle vastu, siis läksime ühes sauna juure, vestlesime seal viivukese, ja ma ruttasin edasi.

Nii kulus nädalat paar. Juba muutusid ilmad, öökülmad andsid järele ja paar ööd oli ilm üsna haudjas.

„Kui tänavu peaks minema äkitselt,“ kõnelesid töömehed, „küllap siis tuleb vett!“

„Kui ilmad äkitselt muutuvad ja öökülmad järele annavad,“ kõneles vana Hinti, „oi, oi, siis alles tuleb vett! Pole nii rohket lund palju minugi silmad näind.“

Aga mis oli minul asja veega! Kevadised veed, need lähevad ruttu, ja siis tuleb ilus aeg, eriti minule.

See oli ühel hommikul, mäletan hästi, oli reedene päev, kui läksin üsna vara, peaaegu pimedal kamul, Oruoja poole. Jõudes võhmale lõin seisatama, sest sauna juurest ei näinud ma Gerdat tulevat. Ometi oli ta viimaseil päevil ilmunud igal hommikul.

Peatusin ainult pilgu, siis ruttasin sauna juure.

Uks oli küll kinni, aga mitte seestpoolt riivis. Nii siis on Gerda juba väljas käinud.

Läksin tuppa. Teda ei olnud seal. Voodis oli küll magatud, aga temast ei jälgegi. Tulen välja, aga igal pool vaikus. Kus ta on? Hüüdsin. Mu hää oli imelik, nagu õudne. Keegi ei vastanud. Teeb ta nalja? Ons ta enese kuhugi peitnud? Tuleb ta äkki kuskilt mulle naerdes vastu?

Ootasin, ootasin. Aga kui ei mallanud enam oodata, hüüdsin, hüüdsin, hüüdsin. Ei kihku ega kahku. Vist on ta kodunt ära läinud. Aga kuhu? Öhtul ta ei kõnelnud sellest sõnagi. Ja nii vara? Miks ta siis mind ei oodanud? Ta teadis ju, et tulen. Ja mis kiiret tal võis olla? Ei mingit.

„Vasta ometi, Gerda! Kus sa oled?”

Kogu ümbrus jäi vaikseks, ja väike maja oli elutu nagu haud.

Süda täis kahtlust ja hirmu, lahkusin sealt.

Mu rahu oli kadunud. Töö juures viibisin segaduses, nii et seda märgati. Kuidas oleksin tahtnud sellest kõnelda, aga kellele? Ei olnud ühtki inimest.

Akki tõusis mu silme ette nagu läbi une: tool oli toas ümber lükatud, laud akna alt eemale kistud. Kuidas nii? Uks oli lahti, aga ometi pani Gerda selle alati lukku, kui kodunt ära läks. Mis see siis on? Teda ei olnud kodus, aga kodunt ta ära ka ei läinud. Kus ta siis on? Kes lükkas tooli ümber, kes kiskus akna alt laua põrandale? Tema seda ei teinud. Ta seadis majariistad alati oma kohtadele.

Jõudis lõuna. Andsin Ennule tarvilikud juhatused, tähendades, et pean tingimata ära minema tunniks-paariks.

Niipea kui töörahva vaatepiirist välja jõudsin, pistsin jooksu ja jooksin ühe hooga Oruojale.

Ja siin — kõik vaikne, tühi nagu hommikul.

Hüüdsin, kisendasin, aga keegi ei vastanud. Nüüd oli mul selge, et teda ei ole, et ta ei ole olnud siin hommikust saadik.

Kas ta läks ära, kas ta jättis mind maha, kas ta ei armasta mind? Surusin hambad kokku, vajutasin käed rusikasse, nii et sõrmeküüned lihha tungisid.

„Ah nii sa tegid minuga!”

Aga siis kerkis ta nägu mu silme ette ja ma hüüdsin: „Nii ei võind sa teha! Ma tean, sa armas-

tad mind. Kuhu sa iial läksid, ma tulen sulle järele, ma tulen, seda pead sa nägema. Ma ei suuda sinuta elada."

Peast segasena käisin edasi-tagasi, sisse-välja, istusin, mõtlesin — olin inimene, kes on kaotanud igasuguse otsustamisvõime.

Ilma et oleksin tähelegi pannud, oli jõudnud õhtu.

„Siin teda ei ole, siia ta ei tule, mis teen siis minagi siin!"

Tõusin üles. Tööraha juure ei maksnud enam minna. Läksin koju.

Vana Hinti sai minust kohe aru.

„Mis teil on? Teil pole ju nagu peas!" sõandas ta tüki aja pärast küsida.

Kõnelesin talle, mis oli juhtunud.

Ilma et ta oleks sõnagi lausunud, haaras seinalt püssi.

„Kuhu te lähete?"

„Ah, niisama. Võib-olla on tüdruk nüüd juba koju tulnud."

Olin üksi ja ootasin vanamehe tagasitulekut. Ta tuli hoopis hilja.

Seletas, et Gerdat ei ole kusgil nähtud. Aga küllap ta tuleb hommikuks koju, lisas rahustuseks.

Püüdsin rahustuda, aga see ei läinud mul korda. Võtsin püssi ja läksin välja. Uues lootuses ruttasin Oruojale.

Aga teda ei olnud.

Kogu öö istusin, ootasin. Vahel arvasin samme kuulvat, vahel nagu oleks keegi ukse lahti tõmmanud.

Aga kedagi ei tulnud. See oli vist tuul, mis sahistas pilliroo-lemmedes, võib-olla jooksid hiired, aga võib-olla et arvasin sammudeks oma südame-lööke.

Kedagi ei tulnud.

Jõudis hommik.

Siin on midagi juhtunud, mida ma ei mõista. Kuhugi ta ei võinud minna, ilma et oleks sellest mulle kõnelnud. Ma pean midagi tegema, midagi ette võtma. Ma pean — niiviisi oodata ei tohi.

Läksin koju ja kõnelesin sellest Hintile.

„Minu mõistus ei võta seda kinni,“ täherdas vanamees. „Kuhu ta võis minna?“

„Teda tuleb otsida.“

„Ehk ootaksime veel.“

„Ei, ei!“ kisendasin. „Kui ta oleks kuhugi kaugemale läind, kauemaks ajaks, siis oleks ta sellest mulle kõnelnud. Sa mine räägi talitajale, et inimene on kadund. Ma käsutan töömehed otsimisele. Kogu vald tuleb välja ajada.“

Otsisime, otsisime, aga kust otsid sa inimest? Ei suutnud mina ega keegi teine näidata kohta, kust otsida. Saatsin mehe Saastna alevisse pärima, kas ta ei ole seal sugulaste juures. Ka seal ei olnud teda. Saatsin teise mehe Koimetsa Karli poole ääri-veeri küsima — jälle asjata.

Otsiti päev, otsiti teine, otsiti kolmas, aga kõigel sellel polnud mingit tulemust.

Kuidas kirjeldan päevi, mis tulid selle järel! Mul ei olnud rahu päeval ega und öösel. Ööd läbi mõtlesin: kuhu võis ta minna? Käisin ja liikusin nagu haige, ei kuulnud küsimusi, ei osanud korraldada,

sest mul oli meeles ainult Gerda. Nägin enda ees ta nägu, aga see vaatas hoopis kurvalt, otse appikutsuvalt. Arvasin vahel, et kuulen ta häält, ent see muidugi osutus kõrvade petteks.

Raskus lasus mu ihul, mu hingel, ja keegi ei suutnud mind sellest hetkekski vabastada.

Võib-olla lõi ta kahtlema mu armastuses, võib-olla tõusis tal ema kurb saatus nii elavalt silme ette, et ajas ta meeleheitele. Ta tegi enesele otsa.

Ei, ei, ei! Ta ei võinud kuidagi kahelda mu armastuses, sest selleks ei olnud mingit põhjust.

Sageli, küll hommikuti, küll õhtuti, isegi süda-öösel jooksin Oruojale, aga ikka oli saun tühi.

6.

Paar viimast päeva paistis päike palavalt. Lumi nagu pühiti võhmastelt. Metsa all oli see veel küllalt sügav, aga vedu oli ometi võimatu. Hobused vajusid üle selja lumme, ka talvteed ei kannud. Jõudsid koormaga kohale, siis olid loomad märjad, aurasid ja nende sapsud värisesid.

„See ei ole kellegi kuradi töö!“ kirusid isekeskis veomehed. „Katkesta iseennast ja looma!“

Hommikul välja astudes olid korraga keset tiheadat auru. Tundus, nagu oleksid hingates selget vett sisse tõmmanud.

Ainult mõned üksikud olid hobusega tööle tulnud. Nad vedasid talvel teesihile väljaveetud liipripakke kohale.

Läksin teetammi mööda. Eemal voogas Viieristi

soo. Kogu see lai väli oli muutunud lühikese aja jooksul lahve mereks. Võhmad ja kätikud paistsid sellest hallist sogasest massist valgete saartena.

Enn tuli mulle vastu.

„Tänavu aasta läheb järsku. Kui Oruoja veel lahti ei lähe või sinna rüsi ette koguneb, tõuseb vesi soos küll kõrgeks.”

„Arvad sa, et ulatub raudteetammini?”

„Ei või teada, kuidas ilmad edasi kestavad. Igatahes on lund metsas veel küllalt.”

„Kardad, et vesi tammi võiks rikkuda?”

„Seda vist mitte. Kaitsevall on ju ees. Aga kui ta peaks valli ära uhtma, siis võib ta minna ka tamme kardetavaks. Parem oleks seda silmas pidada.”

„Ah nii sa arvad! Kui see peaks vajalik olema, võiks ööseks paar meest vahti jääda.”

„Seda oleks küll tarvis. Kes teab, mis kõik juhtuda võib?”

„Mis sa sellega mõtled?”

„Ah, niisama. Eks ole ka inimesi, kes uue tee vastu on vaenulised. Olla kuulnud ähvardusi.”

„Kelle poolt?”

„Ah tühja nüüd! Töömehed kõnelesid isekeskis: Koimetsa vanamees ütelnud: Pole te veel sõitnud seda teed! Sõitke enne ja suurustage siis! Aga see on nii selle koristamata suuga vanainimese jutt.”

Ilm oli päeva läbi haudjas. Kaskede raagus oksitel rippusid tilkade pärlid. Lumi oli pehme kui vaht.

Õhtu eel hakkas udutama. Varsti muutus udu hoogsaks sajaks. Kogu ilm oli pisarsilmil.

Panin paar noormeest valli vahtima. Ei tarvitse ju ööd läbi seal juures olla, seletasin. Võivad teha eemale laande kuuskede alla tule, hea küll, kui käivad ajuti vaatamas, kas vesi ei söö mõnest kohast valli läbi. Aga loodetavasti pole midagi karta.

Mu süda oli väga rahutu ja raske. Ei tarvitse nimetada, et Gerda polnud mu meelest veel ununud. Kogu need päevad kurnasid mind nii, et läksin nagu aastate kaupa vanemaks. Olgugi et olin kaotanud lootused tema ilmumise kohta, unustanud polnud ma teda siiski. Salahirmuga ootasid teadet, et kustki on leitud ta inetuks muutunud laip.

Aga ka see röske ilm mõjus masendavalt.

Vana Hinti ei olnud kodus. Istusin natuke, aga üksindus rõhus mind nii, et ei suutnud toas püsida.

Ilma et oleksin teadlik olnud, astusin edasi ja nägin enese ees kõrget raudteetammi. Oli pime, mitte sügisene, kuid hall, vesine, röske kevadine öö.

Astusin tammile. Natuke eemal oli vall.

Nägin, et keegi valli peal koogutas, tõusis üles ja kadus sealsamas jälle valli taha. Mõtlesin olevat töömehed, keda panin õhtul vahti. Mis nad seal teevad? Kas vesi ähvardab valli? Kas nad kindlustavad seda? Tahtsin juba hüüda, kuid jätsin selle. Astusin tammilt maha ja läksin valli poole.

Nüüd nägin, ja veri kargas mulle pähe. Seal töötas mees kiiresti. Ta kaevas valli läbi. Vastu valli käivast lahveveest ei paistnud välja ühtki mätast ega küngast.

Piiritu viha paiskus mu hinge.

Ilma et oleksin pidanud pikemat aru, hiilisin kurjategija juure selja tagant. Ta oli niivõrd tööõhi-

nas, et ei kuulnud mu samme. Juure jõudes andsin talle selja tagant tugeva hoobi, nii et ta otse vette lendas. Kohe haarasin ta labida ja kisendasin: „Kurjategija, ma löön su pea lõhki.”

Mõistagi, et otseti langemine tegi ta segaseks. Aga ta ajas enese ruttu püsti ja usun: ta oleks mu kallale karanud. Kuid ülestõstetud raske raudlabidas peletas temast selle mõtte.

„Ah, sina! Tunnen sind! Nägin sind juba kord kuskil pidul. Noh, selle teo eest pead juba vastust andma ja teenitud palga saama!”

Sel ööl kargas tuul päris lõunasse ja see pühkis lume metsadest nagu käega. Alatiselt seisis mehed vallil, sest soo muutus järveks ja lained laksusid vastu valli. Katsusime rüüsi Oruojas purustada, aga see polnud sugugi nii hõlpus.

Ühel hommikul viibisin ise töömeestega vallil. Oli juba valge.

Enn astus mu juure ja näitas käega Palupere laane poole: „Näete, härra, mehed tulevad ja kannavad midagi vist üsna rasket.”

„Ma näen selgesti — justkui inimene,” tähendas üks töömeestest.

„Inimene neh! Kes seda nüüd ei näe?”

Läksime meestele vastu.

Nad kandsid jõuetut, vist minestuses olevat nais-terahvast. Ta riided olid kärisenud, mudaga koos, ta juuksed segamini, vanunud tompudeks.

See oli Gerda.

„Päästsime ta Koimetsa hurtsikust. Tulime teed mööda, aga öösel oli yesi tõusnud, nii et uputas juba

Viieristi sauna. Koimetsa vanamees kandis toast asju välja. „Võiksime sind natuke aidata,” tähendasime talle, „aga see on ometi tühi töö. Vesi alaneb varsti, sest täna purustatakse dünaamiidiga Oru-
oja rüsi.”

Vanamees vaatas vihaselt meile otsa. Selle peale ütles ta: „Mis teil mind vaja aidata, minge aga oma teed! Saan läbi ilma teieta.”

Aga siis kuuldus meie kõrvu inimese hääl, hoopis nõrk, jõuetu hääl. See oli nagu appihüüd. Kuulatasime. Hüüd ei kordunud.

„Minge aga oma teed,” kõneles vanamees vihaselt. „Minul ei ole teie abi tarvis!”

„Aga mis hääl see oli? See tuli saunast?”

„Teie omad kõrvad löövad pilli,” irvitas vanamees.

Võib ju olla.

Aga jälle kordus nõrk hüüd. See tuli saunast. Ruttu läksime tuppa. Vesi oli põrandal.

Hüüdsime, põrutasime. Eksitust ei võinud olla, me kuulsime hüüdu kõik.

Kiskusime ukse lahti, mille taga oli tugev puutegel. Ja leidsime poolminestand naisterahva.”

Samal päeval läks korda purustada rüsi, vesi pääsis vabalt voolama, õhtul paistis Viieristi soost juba künkaid ning mulluse kulu latvu.

Kui Gerda natuke oli toibunud, jutustas ta mulle oma elamustest.

Õhtul pärast mu äraminekut, võib-olla tund või poolteist, koputatud sauna uksele. Gerda arvanud

mind tagasi tulevat ja avanud. Sisse tunginud Koi-
metsa Karl.

„Miks sa ehmud,“ kõnelnud Karl, „sa peaksid ometi teadma, et ainult mina sind armastan? Sina mõtled tema peale, aga tema teeb sind õnnetuks. Kui tee valmis saab, läheb ta siit minema, aga sind ei võta ta enesega ühes.“

Mõistagi, et niisugune jutt ei suutnud mingit mõju avaldada südamele, mis on täis armastust. Kui Gerda oli teda käskinud välja minna, ütelnud sissetungija: „Näha on, et ma pean sind sellest tõvest arstima. Loodan, et pikapeale paraned.“

Enne kui Gerda midagi mõtelda saanud, heitnud kurjategija talle rätiku pähe, sidunud ta käed ning suu kinni ja lausunud siis:

„Ole nüüd rahul ja kuula minu sõna! Ma ei tee sulle mingit viga. Kui sa aga püüad kisendada või vastu panna, siis võin sind ka surmata. Sa pead seda teadma, et sa ei saa kellegi muu kui minu naiseks.“

Kui Gerda ei hoolinud ta ähvardustest, siis lõõ-
nud see nurjatu nõdrale tütarlapsele raskeid hoope. Ja tal läinud korda sundida tütarlast minema Koi-
metsa sauna. Seal päästetud valla tüdruku käed ja heidetud ta pimedasse kambrisse.

„Siin viibid sa niikaua, kuni unustad selle mehe, kes tuli mulle teele ette ja ajas paari pilguga segi su mõistuse. Ja kui sa ei püsi vaikselt, siis pean su käed ning suu uuesti kinni siduma.“

Nädalat kolm elanud Gerda pimedas niiskes kambris. Kui ta sealt päästeti, oli ta otsa lõppenud, ta põsed olid auku vajunud, isegi silmad kaotanud sametläike.

Aga ta paranes ruttu, sest teda oli ravitsemas kaks vägevaimat arsti: armastus ja kevad. Varsti sai ta mu naiseks, ja õnnelikuna jätkasin ma oma tööd.

Nelipühi esimesel päeval sõitis vedur paari vaguniga läbi Palupere laane. Kogu ümberkaudsed külad olid tulnud rongi saabumist vaatama. Päev kujunes täielikuks pidupäevaks mulle ja teistele. Ka vanas Hintis kargas leegitsema uus elusäde. Ta ei püsinud raasugi paigal, kibeles ja sõnas: „Näe hullu, ei mina oleks uskund! Ja kui selgesti see vile siia kostab, justkui oma toa tagant. Kui nii jääb, küllap minagi teen paganaga reisi Tallinna. Eks näe siis, mis sellest välja tuleb.“

Ja vanamehe nägu kiskus heameele-naerule.

„SÖNARELVAGA“ ülesandeks on tõsta meie kodukaitsjate võitlusindu, tiivustada nende vaprust, kasvatada kangelasmeelt ja sisustada väärilt nende vaba aega.

„SÖNARELVAGA“ toob kangelaslugusid meie Vabadussõjast nii ilukirjanduse kui ka mälestuskirjade kujul.

„SÖNARELVAGA“ jutustab meie üksikuist silmapaistvaist Vabadussõja sangareist, nende kanglastegudest ja kaasakiskuvast suurest isamaa-armastusest.

„SÖNARELVAGA“ pakub vaba aja mitmekesiseks sisustamiseks meie paremate kirjanikkude humoristlikke lugusid, vesteid ja novelle.

„SÖNARELVAGA“ tahab lugejaid tutvustada ka praeguse hiiglasliku heitlusega ja kanglastegudega, mida meie vaprad sõdurid on korda saatnud võitluses bolševismi vastu.

„SÖNARELVAGA“ on igale eesti sõdurile parimaks, trümmiks ja lõbusaimaks seltsiliseks tema raskes võitluses kodumaa vabaduse eest.

ILMUNUD:

Nr. 1 — Sõjaseiklusi.

Hind Rmk. 1.—

Nr. 2 — *J. MÄNDMETS*, Kevadised veed.

Hind Rmk. 1.—

Nr. 3 — *E. VILDE*, Lugusid suure lombi tagant.

Hind Rmk. 1.—

KIRJASTUS *A. TÕNISSON & KO., TALLINN*

Hind Rmk. 1.—